

Національним контактним пунктом розпочато комунікацію зі Столоною ЄС щодо укладення окремої угоди про співробітництво між МВС та OLAF, яка визначала б правові, адміністративні та технічні засади оперативної взаємодії. Подальший діалог у вирішенні цього питання буде залежати від зовнішніх чинників, пов'язаних з процесами реформування OLAF та заснуванням у 2017 році за пропозицією ЄК інституту Європейської прокуратури, а також з пошуком в ЄС законодавчих та практичних рішень, які б забезпечували їх ефективну співпрацю із самого початку функціонування Європейської прокуратури (орієнтовно 2020 рік). В рамках виконання своїх функцій у 2018 році Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції забезпечено переклад на українську мову текстів Конвенції ЄС щодо захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств від 26.07.1995 і протоколів до неї, імплементація окремих положень яких є обов'язковою у рамках виконання розділу VI Угоди про асоціацію. Національним контактним пунктом здійснено порівняльний аналіз національного законодавства України щодо відповідності положенням вищезгаданих актів права ЄС та розпочато узгодження пропозицій щодо внесення необхідних змін у чинне законодавство України. Ведеться підготовка щодо проведення першого установчого засідання МКР.

*Одержано 26.09.2019*

УДК 316.624

**Олексій Олександрович СЕРДЮК,**

*кандидат соціологічних наук, доцент,*

*заступник завідувача науково-дослідної лабораторії*

*з проблем протидії злочинності*

*Харківського національного університету внутрішніх справ;*

**Ганна Олександрівна МАРКОВСЬКА,**

*доктор філософії (PhD), старший викладач кафедри кримінології*

*Університету Англія Раскін (м. Кембридж, Великобританія)*

## **ДИНАМІКА ПРОЯВІВ КОРУПЦІЇ СЕРЕД МЕШКАНЦІВ М. ХАРКОВА: СОЦІОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ 2013–2019 РОКІВ**

Соціологами Харківського національного університету внутрішніх справ, щорічно з 2013 по 2017 роки проводився моніторинг рівня сприйняття корупції та ефективності заходів із протидії та

запобігання корупційним проявам з метою розроблення додаткових заходів із протидії корупції в Харківській області [1; 2]. Дослідження здійснювалось у рамках регіональної Програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2016–2017 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 29 жовтня 2015 року №1332-VI. У зв'язку із завершенням відповідної програми методологію опитування було змінено. Починаючи з 2018 року моніторинг проявів корупції проводиться у формі Інтернет-опитування, як додатковий блок запитань у рамках дослідження «Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів» [3; 4]. Дослідження здійснюється спільно із Соціологічною асоціацією України та Головним управлінням Національної поліції в Харківській області за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу в межах Стратегічних напрямів забезпечення публічної безпеки та порядку на території Харківської області на 2018–2019 роки та Регіональної програми забезпечення публічної безпеки і порядку в Харківській області на 2018–2019 роки.

Порівняльна здатність отриманих даних обмежена внаслідок використання різної методології. У опитуваннях 2013–2017 рр. – збір даних здійснювався у формі структурованого інтерв'ю «віч-на-віч» за місцем проживання респондентів з використанням паперового опитувальника (N=1000, м. Харків), а у опитуваннях 2018–2019 рр. – збір даних здійснювався у формі інтернет-опитування (N=3053, із них м. Харків – N=786, Харківська область – N=2267). Для корекції репрезентативності вибіркової сукупності за статтю, віком та районом проживання використовувались вагові коефіцієнти.

Похибка результатів опитувань 2013–2017 рр. (при довірчій вірогідності 95 %) не перевищує: для показників, близьких до 50 % –  $\pm 3,24\%$ ; для показників близьких до 25 % –  $\pm 2,81\%$ ; для показників близьких до 10 % –  $\pm 1,95\%$ ; для показників близьких до 5 % –  $\pm 1,41\%$ .

Похибка результатів інтернет-опитування 2019 р. (при довірчій вірогідності 95 %) не перевищує: для показників, близьких до 50 % –  $\pm 1,77\%$ ; до 25 % –  $\pm 1,54\%$ ; до 10 % –  $\pm 1,06\%$ ; до 5 % –  $\pm 0,77\%$ .

Центральним показником моніторингу є досвід харків'ян щодо корупції протягом минулого року (табл. 1).

Результати опитування свідчать про стабілізацію корупційного досвіду (зменшення загального відсотку у -1 % знаходиться в межах статистичної похибки). Якщо не зважати на зміну методології опитування і порівнювати лише масиви відповідей мешканців

м. Харкова – ми можемо говорити навіть про збільшення випадків корупції. Звертає на себе увагу значно більший відсоток громадян, які мали корупційний досвід у м. Харкові (42 %), порівняно з мешканцями районів Харківської області (32 %).

Таблиця 1

**Розподіл відповідей на запитання «Чи доводилось Вам або членам Вашої родини за останні 12 місяців стикатися з будь-якими проявами корупції з боку представників державних органів, у тому числі освітніх, медичних чи інших організацій?»**

(% від тих, хто відповів)

| Досвід корупції протягом року | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2019      |                     |        |
|-------------------------------|------|------|------|------|------|-----------|---------------------|--------|
|                               |      |      |      |      |      | м. Харків | райони Харків. обл. | Всього |
| Так                           | 54,3 | 65   | 53,3 | 45,1 | 38,1 | 42,4      | 32,1                | 37,3   |
| Ні                            | 35,3 | 24,6 | 32,2 | 35,8 | 38,1 | 41,6      | 52,6                | 47,0   |
| Важко відповісти              | 10,4 | 10,4 | 14,5 | 19,1 | 23,7 | 16,1      | 15,3                | 15,7   |

Досвід корупції деталізується у нашому дослідженні відповідно до трьох проявів: 1) хабарі на вимогу, 2) добровільні хабарі, 3) використання зв'язків (табл. 2).

Таблиця 2

**Розподіл відповідей на запитання «Якщо Ви контактували з державною установою чи відбувалось наступне ... У Вас вимагали хабара (грошей, подарунка, послуги); Ви самі пропонували хабара (грошей, подарунка, послуги); Ви використовували «зв'язки» (знайомство, протекцію, «блат»)»**

(% від тих, хто відповів)

| Тип корупційного досвіду | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2019      |                     |        |
|--------------------------|------|------|------|------|------|-----------|---------------------|--------|
|                          |      |      |      |      |      | м. Харків | райони Харків. обл. | Всього |
| Хабарі на вимогу         | 59,2 | 61,8 | 43,4 | 42,6 | 30,4 | 74,4      | 61,3                | 68,7   |
| Добровільні хабарі       | 21,8 | 23,7 | 31,3 | 28,2 | 30,3 | 15,9      | 17,7                | 16,7   |
| Використання зв'язків    | 18,9 | 14,6 | 25,3 | 29,3 | 39,1 | 31,5      | 40,3                | 35,3   |

Результати опитування свідчать про суттєве зростання хабарів на вимогу (з 30 % до 74 %) та зменшення добровільного хабарництва (з 30 % до 16 %) та використання зв'язків (з 39 % до 32 %). Звертає на себе увагу значно більший відсоток громадян, що зіткнулись з вимаганням хабарів, у м. Харкові (74 %), порівняно з мешканцями районів Харківської області (61 %). Протягом минулого року значно менший відсоток харків'ян (32 %) використовували зв'язки, порівняно з мешканцями області (40 %). Також слід відмітити, що у м. Харкові дещо менший відсоток осіб, які добровільно пропонували хабарі (16 %), порівняно з мешканцями районів Харківської області (18 %).

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Сердюк О. О., Базима Б. О. Корупція у повсякденному житті харків'ян – 2017 : наук. звіт за результатами соціол. моніторингу рівня сприйняття корупції та ефективності заходів із протидії та запобігання корупц. проявам в Харків. обл. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 25 с.

2. Markovska A., Serdyuk A., van Duyne P. C., Bugaychuk K. The perception of corruption in the daily life of Ukraine // Constructing and organising crime in Europe / eds: P. C. van Duyne, A. Serdyuk, G. A. Antonopoulos, J. H. Harvey, K. von Lampe ; Kharkiv National University of Internal Affairs ; Northumbria University ; Teesside University ; Utrecht University. Chicago ; Kharkiv : Eleven International Publishing ; Kharkiv National University of Internal Affairs, 2019. P. 313–336.

3. Сердюк О. О., Базима Б. О. Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів 2019 : За результатами досліджень 2013–2019 років, проведених у Харківській області : наук. звіт / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Голов. управління Нац. поліції в Харків. обл. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 228 с.

4. Serdyuk A. Shilston T. G., Sokurenko V. Sociological monitoring "Public safety and trust to law enforcement agencies" as a step to developing Community Policing in Kharkiv region. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи» = Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series "Sociological studies of contemporary society: methodology, theory, methods"*. 2017. Вип. 39. Р. 194–201.

*Одержано 02.10.2019*